

De problematiek in onze weidevogelgebieden

Door C. Eijerman

Vorig jaar is er een broedvogelinventarisatie verricht in een droogmakerij in Noord-Holland met name de polder 'De Schermer' bij Alkmaar. Deze polder is groot $\pm$ 4750 ha, waarvan 2750 ha weiland en 2000 ha akkerbouwland is.

Opvallend waren in dit gebied de verschillen tussen de bedrijven onderling t.a.v. de weidevogelstand.

Bijvoorbeeld:

Veehouder A gebruikte 28 ha, hij heeft 80 melkkoeien + jongvee. Het land is gedraineerd en het water in de sloot staat 0.80 m-maaiveld.

Op zijn land waren de volgende broedparen aanwezig: Wilde Eend 1, Slobeend 1, Kievit 1, Grutto 1, Tureluur 1, Veldleeuwerik 1, Graspieper 1.

Veehouder B gebruikt 18 ha weiland, hij heeft 56 melkkoeien + jongvee, ook zijn land is gedraineerd en het waterpeil is 0.70 m-maaiveld.

Op zijn land had hij de volgende vogels: Wilde Eend 1, Kuifeend 1, Bergeend 1, Kievit 1, Tureluur 1.

Veehouder C heeft 40 melkkoeien + jongvee en 40 schapen op 20 ha land. Zijn land is ook gedraineerd en het water in de sloot ligt 0.80-maaiveld.

De broedvogels op zijn land waren: Slobeend 1, Bergeend 1, Scholekster 1, Kievit 1, Grutto 1.

Veehouder D heeft 20 ha weiland in gebruik en hij heeft 40 melkkoeien + jongvee en 30 schapen.

Zijn land is gedraineerd en bij hem staat het water 1 m-maaiveld in de sloot.

Veehouder E heeft 20 ha weiland en 26 koeien + jongvee, zijn land is gegreppeld, het water in de sloot ligt 0.40 m tot 1 m-maaiveld.

Deze man had op zijn land: Wilde Eend 8, Slobeend 4, Kuifeend 2, Scholekster 7, Kievit 29, Grutto 26, Tureluur 11, Veldleeuwerik 6, Graspieper 4 en Witte Kwikstaart 4.

Veehouder F ten slotte heeft 20 ha weiland in gebruik en hij melkt hierop 25 koeien, daarbij heeft hij nog wat jongvee. Zijn land heeft hij 's winters ook gegreppeld en het water in de sloot ligt bij hem van 0.40 m tot 1 m-maaiveld.

Hij heeft de volgende vogels op zijn land gehad: Wilde Eend 5, Wintertaling 1, Slobeend 3, Kuifeend 3, Scholekster 3, Kievit 24, Grutto 22, Tureluur 10, Veldleeuwerik 6, Graspieper 3 en Gele Kwikstaart 1.

De veehouders A, B en C hebben allen een moderne ligboxstal, terwijl veehouder D een Zuidhollandse stal heeft.

E en F hebben allebei een Noordhollandse stolpboerderij.

De veehouders A, B, C en D boeren intensief, zij gebruiken veel kunstmest en stikstof en zij moeten al vroeg maaien.

E en F begreppen in de winter hun land goed en gebruiken haast geen chemische groeistoffen.

De veehouders A, B, C en D halen kwantitatief veel meer van hun land dan de veehouders E en F. Ook werken zij door hun moderne bedrijfsvoering veel gemakkelijker, 's morgens beginnen zij ook later te melken en 's avonds zijn zij vroeger klaar. Hun lasten zijn ook vele malen hoger dan bij E en F, daarbij zijn zij ook veel conjunctuurgevoeliger door hun hoge investeringen.

E en F beginnen 's morgens veel vroeger te melken dan A, B, C en D en ook 's avonds zijn zij later klaar. Kwantitatief hebben zij niet zo'n hoge opbrengst, maar de kwaliteit van hun melk is heel anders als van de eerst genoemde veehouders.

Kruidlaag

En dat komt omdat de laatst genoemde veehouders in mei een behoorlijke kruidlaag op hun land hebben staan, terwijl de eerst genoemde vier veehouders een laag van raai grassen met hier en daar een paardebloem en een pluk vogelmuur hebben staan.

Daarbij komt nog dat de percelen weiland van de veehouders A, B, C en D er als een biljartlaken zo vlak bijliggen en goed gedraineerd zijn.

Bij de veehouders E en F ligt het land er ook netjes bij, maar toch is het enigszins geaccidenteerd terwijl er om de tien meter een greppel ligt. En dat is juist het punt dat zo belangrijk is voor onze weidevogels.

Op de eerste plaats een goede bemesting met natuurlijke groeistoffen; dus stalmest en bagger, waardoor een rijke kruidlaag ontstaat. Dan een goede begroeiing voor de afwatering. Namelijk, door de rijkdom van de kruidlaag is het insectenleven ook rijk, daardoor is er voor bijvoorbeeld de Grutto en Tureluur al veel voedsel in hun territorium te vinden.

Greppels

Daarbij is het vooral voor de jongen van deze vogels van belang dat de greppels er zijn, omdat deze steeds slikachtig zijn door het water dat door deze greppels afgevoerd wordt. Deze greppels zijn bijzonder voedselrijk en daardoor kunnen wij in het voorjaar de meeste jonge vogels in de greppels vinden. Zelfs al wordt er door de veehouder wat vroeger gemaaid dan 15 juni, wat in vele weidevogelreservaten niet gebruikelijk is, dan gaan er weinig jongen dood. Want de jonge vogels zitten tijdens het maaien alle in de greppels, vandaar dat deze greppels niet alleen belangrijk zijn als voedselbron, maar ook als dekking voor de pullen. Het probleem echter voor de natuurbescherming is, dat er steeds minder veehouders zijn zoals E en F. De reden daarvan is dat deze mensen voor de melk die van de koe komt die in deze rijke kruidlaag loopt te grazen net zoveel krijgt als een veehouder die zijn land ophoogd met chemische groeistoffen.

Kaasproduktie

Vroeger had iedere streek zijn eigen kaasfabriekje en ook waren er vele boeren die hun eigen kaas maakten. Omdat de structuur van de bodem (klei of veengrond) en ook het water (brak of zoet) van invloed was op het gewas, kwam iedere kaasproducent toch met een andere kaassoort. Dit zelfde vindt men nu nog in Frankrijk. Men brengt daar een groot aantal soorten kaas op de markt en juist door die grote verscheidenheid van soorten vindt de Franse boer een groot afzetgebied, vooral in de EEG.

Bij ons zijn tegenwoordig de meeste melkfabrieken gefuseerd en dat houdt ook in dat er haast geen verschil meer is in het produkt. Alle melk wordt bij de boer weggehaald en dagelijks bij elkaar gegooid. Enkel door het toevoegen van bijvoorbeeld komijn e.d. krijgt men een andere smaak en als men ook nog deze kaas een andere vorm geeft heeft men een andere soort.

Stalmest en bagger

Neem aan dat men bijvoorbeeld in de Zaanstreek en Waterland, dus van onze veenweidegebieden, melk ging halen van die percelen die niet bemest zijn met chemische groeistoffen maar met stalmest en bagger en dus een rijke kruidlaag hebben. Men ging van die melk dan boter en kaas maken, dan kwam men beslist met een ander zuivelprodukt als het produkt dat wat van de melk van de veehouders A, B, C en D komt. Dan zouden er ook geen boter- en kaasbergen zijn, waarover de heer S. Span Rzn. in 'Het Vogeljaar' 21: 639 schreef.

Als de veehouders E en F dan voor hun melk iets meer betaald kregen, dan zou het probleem van de achteruitgang van onze weidevogels ook voor een groot deel opgelost zijn. Het probleem echter is dat er steeds meer veehouders als A, B, C en D komen. En deze mensen moeten steeds meer van hun land halen want door hun dure investeringen worden ten gevolge van de stijging van de rentevoet hun lasten ook zwaarder, zodoende moeten deze mensen steeds meer vee gaan houden. Het land echter dat zij gebruiken is geen stuk elastiek dat men uitrekken kan. Dat houdt in dat men het intensiever moet gaan gebruiken, en dat gaat ten koste van ons milieu.

Achteruitgang

Als wij bijvoorbeeld in het Wormer- en Jisperveld de gruttostand bekijken, dan zien wij dat er in 1972 $\pm$ 1200 broedparen, in 1973 $\pm$ 700 broedparen en in 1974 ongeveer een 500 broedparen zijn geweest. Deze situatie vindt men in vele weidegebieden in Noord-Holland en dat kan men zien aan bijvoorbeeld de Zomertaling die helemaal hard achteruit gaat.

Twee jaar terug besprak ik dit probleem met een directeur van een kaasfabriek. Na dit gesprek hield ik op uitnodiging van de gezamenlijke directies van de zuivel-fabrieken in Noord-Holland over dit onderwerp een lezing. Deze mensen zagen het toen niet zo zitten om de reden dat men al te veel gefuseerd is en het technisch niet meer mogelijk is om de klok terug te zetten. Eerst genoemde directeur echter ging in de naast de fabriek gelegen stolpboerderij op de oude manier kaas maken. Toen ik hem er op wees dat het niet ging om de manier waarop de kaas werd gemaakt, maar dat het ging om de melk die van een bedrijf kwam dat uitsluitend zijn land met stalmest bemestte, vroeg de man mij te kunnen zorgen voor melk van zo'n bedrijf.

Triest

Het trieste was dat ik nog maar één bedrijf kon vinden dat zijn land uitsluitend met stalmest bemestte. Zijn land bleek dan ook bijzonder rijk aan weidevogels te zijn. De kaasfabrikant heeft van de melk die van dit bedrijf kwam kaas gemaakt. Halverwege de zomer belde hij mij op en vertelde dat er een zakenman bij hem gekomen was en hem had gevraagd hoeveel hij van deze kaas kon gaan leveren. Er blijkt dus nog wel degelijk belangstelling te bestaan voor dit produkt en dat betekent dat als wij onze vroegere weidevogelstand terug willen hebben, wij mogelijkheden moeten gaan scheppen voor veehouders zoals E en F. Als E en F nu eens inplaats van 20 ha zo'n 40 ha weiland hadden gehad, en zij dus inplaats van 25, 50 melkkoeien hadden kunnen houden dan zouden zij een veel beter bestaan hebben gehad. Genoemde situatie vinden wij erg veel in de veenweidegebieden in Noord-Holland waar de problemen nog erger zijn, daar het over het algemeen nog allemaal vaarland is en waar vele boeren nog afstanden moeten varen. Als men door middel van een administratieve verkaveling het land voor de veehouders, die boeren zoals E en F, bij elkaar zou brengen en men zou een lichte ontsluiting toepassen, bijvoorbeeld door middel van dammen, dan zijn er beslist nog genoeg veehouders die willen boeren in onze veenweidegebieden. Dat zal de enige manier zijn om in de toekomst onze flora en onze fauna te bewaren. Vooral als zij gestimuleerd zouden worden, doordat zij een hogere prijs voor hun produkt krijgen, zouden zij er weer voor zorgen dat de rijke kruidlaag die er vroeger was, weer gauw terug kwam. En dit zal een verbetering zijn voor heel ons milieu.

● C. Eijerman, Zuideinde 62, Groot Schermer

Foto-safari in het alpengebied van de Vanoise

Van 16 juni tot 14 september worden stages van 6 tot 13 dagen gehouden in het alpengebied van de Vanoise door de club 'Images et Connaissance de la Montagne' te Val d'Isère. Ze zijn bestemd voor wandelaars van elke ouderdom die een bijzondere planten- en dierenwereld willen ontdekken en deze wensen te fotograferen in het 'Parc National de la Vanoise' en het dichtbijgelegen 'Grand Paradis'. Er zijn een tiental activiteiten w.o. schuilhut bij steenbokken of marmotten, foto-excursie naar gemzen, macro-foto van de flora, tocht op de gletschers, een dag in gezelschap van een herder en bezoek aan een traditioneel alpenverblijf met wandelingen van 1 tot 8 uren gaans. Bovendien wordt materiaal uitgeleend, gebruik van fotolaboratorium, studie van bijzondere onderwerpen, inwijding in de 'alpen-leerschool' enz. Mogelijkheid om verblijf zelf te verzorgen bestaat.

Nadere inlichtingen bij: Images et Connaissance de la Montagne, B.P. 47, Val d'Isère, Frankrijk.

Gevaren van pesticidengebruik in de Derde Wereld

In 'Wetenschap en Samenleving' (75/2, februari 1975, pp. 30-42) schreef de 'Werkgroep Kritische Biologie' een artikel 'Pleidooi voor biologisch onderzoek aan geïntegreerde bestrijding van tropische plagen'. Hierin wordt o.m. aandacht gevestigd op de effecten op flora en fauna en de ondermijning van de euraziatische trekvogelfauna. De teruggang van de Grasmus, Gekraagde Roodstaart, Fitis, Grauwe Vliegenvanger, Ooievaar, Zwarte Wouw, Bruine Kiekendief en tal van andere soorten wordt naar aanleiding van veel litteratuur-studie aan de kaak gesteld. Een bijzonder interessant artikel waar wij momenteel helaas niet dieper op kunnen ingaan.

Contactpersoon voor deze werkgroep is J. v. d. Waardt, Nachtegaalstraat 30 bis, Utrecht, telefoon 030 - 316 989.

J. T.